

Er en 'humanistisk vending' i lederuddannelse under opsejling?

Pasquale Gagliardi & Barbara Czarniawska (Red.): Management Education and Humanities, Cheltenham: Edward Elgar, 2006, 288 sider, 25.00£, (Paperback).

Hvad skal erhvervsledere og næste generation af ledere undervises i? Skal de have større kendskab til historie, kunst og filosofi – og måske endda læse klassiske værker? I 2003 mødtes en gruppe ledelsesteoretikere og interesserede praktikere til en konference i Venedig, hvor de diskuterede muligheder, perspektiver og eventuelle problemer forbundet med at indføre mere humanistisk tankegods i lederuddannelse. Det er der kommet en interessant antologi ud af, der rummer i alt seksten bidrag fra især ledelses- og organisationsforskere, men også fra eksempelvis den franske filosof Michel Serres og den filosof-uddannede danske ambassadør Lars Vissing. Når der i løbet af det seneste årti er opstået denne diskussion om en mulig 'humanistisk vending' i lederuddannelse, er det dels fordi traditionelle lederuddannelser er kommet under anklage for ikke at informere ledere tilstrækkeligt om forholdet mellem virksomhed og samfund. Her er ikke mindst debatten om virksomheders sociale ansvar blevet debatteret intensivt. Dels er det fordi mange iagttagere på baggrund af overgangen til videnssamfund og postbureaukrati hævder, at lederopgaverne slet og ret har æn-

dret sig. Mens ledelse eller 'management' således oprindeligt blev forstået som en teknisk disciplin, rensat fra værdimæssige, moralske og politiske aspekter, så argumenteres der i bogen for, at humanistiske emner i lederuddannelse netop kan være en løftestang i forhold til at lederens og virksomhedens opgave og identitet i højere grad vil afspejle, at ledelsen foregår i et flertydigt kulturelt og politisk miljø. Mens europæiske handelshøjskoler i efterkrigstiden såvel som i dag i det store og hele orienterede sig efter nordøstamerikanske handelshøjskoler som forbilleder (og senere også konsulentfirmaerne), er der ifølge flere af bidragsyderne derfor grund til at sadle om. I dag er miljøspørgsmål og social ansvarlighed kommet på dagsordenen, bl.a. på grund af en lang række erhvervsskandaler; der er opstået et øget behov for forståelse af medarbejdere på tværs af kulturelle, religiøse og kønmæssige skel. På denne baggrund er det klart, at management forstået som 'teknik' lider af en utilstrækkelig forståelse for den sociale verden, lederen manøvrer og udøver sin magt i. I stedet skal management (eller bedre: ledelse) forstås som 'statsmandskunst'. Her kan humaniora bidrage ved at fremme kultivering af dømmekraften, udviklingen af personen og ved at fostre det sociale borgerskab som en del af managerens identitet – det er hvert fald langs disse linjer, fortalene for mere humaniora i lederuddannelse taler i denne bog.

Bidragene er mange og varierende,

både i omfang og holdning, men også i kvalitet. De spænder lige fra indlæg om genoplivning af Paideia traditionen, Dilbert og Simpsons populære kulturelle managementkritik, myter og narrativ viden, post-humanisme, feminisme og Deleuze inspireret billedbrug i managementuddannelse (!) til forholdet mellem universiteter og handelshøjskoler, postbureaukrati og problemer ved overførelsen af en traditionel humanistisk kanon. Man kunne dog have tænkt sig at have hørt mere om erfaringerne fra andre steder i Europa, hvor man er gået i gang med alternative lederuddannelser, bl.a. i Italien, hvor man har sat erhvervsledere til at gøre erfaringer med filosofi, æstetik og historie. Desuden ville flere refleksioner over præcis hvilke humanistiske discipliner der kunne bidrage og med hvad være kærkomment.

Det bliver dog næppe helt let at overvinde den gensidige mistænksomhed mellem de to kulturer, erhvervsliv og humaniora, man undertiden finder i begge lejre. Nogle ledere vil sikkert spørge, hvilke konkrete lederkompetencer man får ud af at se på billedkunst; nogle få humanister vil sikkert mene, at selve beskæftigelsen med erhvervsliv eller med ledelse udgør en art knæfald for den praktiske verden. Sikker er det dog, at samfundene har brug for ledere hvis dømmekraft henter næring fra flere kilder.

Christian Olaf Christiansen